

роботі наочне моделювання, ми вчимо дітей добувати інформацію, проводити дослідження, робити порівняння, складати чіткий внутрішній план розумових дій, мовленнєвого висловлювання; формулювати і висловлювати судження, робити умовиводи. Застосування наочного моделювання здійснює позитивний вплив на розвиток немовленнєвих процесів: уваги, пам'яті, мислення.

Аналізуючи новий матеріал і графічно його позначаючи, дитина (під керівництвом дорослих) вчиться самостійності, посидючості, зорво сприймає план своїх дій. У неї посилюється зацікавленість й відповідальність, з'являється задоволеність результатами своєї праці, удосконалюються такі психічні процеси, як пам'ять, увага, мислення, що позитивно позначається на результативності корекційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудрова Т. І. Моделювання в навчанні грамоті дошкільнят з недорозвиненням мовлення / Т. І. Кудрова // *Логопед в дитячому садку*, 2007. – № 4. – С. 51-54.
2. Мастюкова Е. М. *Лечебная педагогика* / Е. М. Мастюкова. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1997 – 304 с.
3. Омельченко Л. В. Використання прийомів мнемотехніки у розвитку зв'язного мовлення / Л. В. Омельченко // *Логопед*, 2008. – № 4. – С. 102-115.
4. Расторгуева Н. І. Використання піктограм для розвитку навичок словотворення у дітей із загальним недорозвиненням мови / Н. І. Расторгуева // *Логопед*, 2002. – № 2. – С. 50-53.
5. Смишляева Т. Н. Використання методу наочного моделювання в корекції загального недорозвинення мови дошкільнят / Т. Н. Смишляева, Є. Ю. Корчуганова // *Логопед*, 2005. – № 1. – С. 7-12.
6. Стецюк І. І. Метод наочного моделювання в роботі з дітьми із ЗНМ / І. І. Стецюк // *Логопед*, 2012. – № 3. – С. 5-15.

УДК 372.461-053.4-056.264

О. М. Юнак

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

О. В. Ласточкіна

викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ХАРАКТЕРИСТИКА УСНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ

У статті розглянуто особливості усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ).

В статье рассмотрены особенности устной речи детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи (ОНР).

The article considers the problem of the oral speech features of children of senior preschool age with the general undevelopment of speech (GUS).

Ключові слова: усне мовлення, старші дошкільники, загальний недорозвиток мовлення.

Ключевые слова: устная речь, старшие дошкольники, общее недоразвитие речи.

Key words: oral speech, the senior preschool children, general underdevelopment of speech.

Постановка проблеми. Відсутність мовленнєвого спілкування значно затримує безперервний і багатогранний процес соціалізації осіб із особливими потребами. Мовленнєві вади порушують можливість вільного спілкування дитини з іншими людьми. Усвідомлення власної мовленнєвої недостатності зазвичай викликає негативні емоційні стани: почуття соціальної неповноцінності, логофобії, страх переживання. Усе це ставить під загрозу соціальну значимість особистості та сприяє формуванню своєрідних психологічних і патопсихологічних особливостей, що вимагає проведення спеціальної роботи, спрямованої на соціальну адаптацію і реадптацію дитини.

Своєчасне оволодіння повноцінним мовленням – основа розумового розвитку дитини. Запорука повноцінного її спілкування з навколишніми людьми. Різні відхилення мовленнєвого розвитку негативно позначаються на сприйманні

мови, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями та формуванні особистості дитини. Мовлення дитини формується в спілкуванні з дорослими. В процесі спілкування виявляється його пізнавальна та наочна діяльність.

Оволодіння мовленням зміцнює всю психіку дитини. Дозволяє їй сприймати явища більш усвідомлено і довільно. Великий російський педагог К.Ушинський говорив, що рідне слово є основою всякого розумового розвитку і скарбницею всіх знань. Тому так важливо піклуватися про своєчасний розвиток мовлення дітей, приділяти увагу його чистоті й правильності. Чим багатше і правильніше мовлення дитини, тим легше їй висловлювати свої думки, тим ширша її можливість в пізнанні дійсності, змістовніші взаємини з дітьми і дорослими, тим активніше відбувається її психічний розвиток. Будь-яке порушення мовлення може відбитися на діяльності та поведінці дитини. Діти, з вадами мовлення, починають усвідомлювати свій недолік, стають мовчазними, сором'язливими, нерішучими.

Проблема мовленнєвого недорозвитку у дітей ґрунтовно розроблялась і висвітлювалась у вітчизняній та зарубіжній літературі багатьма науковцями починаючи з 50-60-х років ХХ століття; зважаючи на постійне зростання чисельності дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення, продовжує вона вивчатися й до сьогодні (Р. Левіна, 1951, 1959, 1968; В. Орфінська, 1959, 1963, 1967; В. Воробйова, 1973; Б. Гріншпун, 1975; Л. Спірова, 1980; Є. Соботович, 1981, 1995, 1998; Л. Єфіменкова, 1981; К. Мастюкова, 1972, 1981, 1999; Г. Каше, 1962, 1985; Г. Чиркіна, Т. Філічева, 1985, 1986; Л. Трофименко, 2005; М. Шевченко, 1999; В. Тарасун, М. Шеремет, 2004, 2005; В. Тищенко 2006, 2007 та ін.).

Мета статті. Описати структуру усного мовлення; подати характерні особливості різних рівнів загального мовленнєвого недорозвитку дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначимося насамперед із тлумаченням науковцями поняття «усне мовлення». Зауважимо, що навіть словникові джерела визначають цей термін по-різному. Так, у лінгвістичних

словниках «усне мовлення» визначається як: «форма мовлення, тип мовленнєвої діяльності, при якому мовленнєва інформація передається за допомогою звуків»; «ситуативне мовлення, що створюється у процесі спілкування, розраховане на слухове сприйняття і залежить від реакції слухачів; передбачає безпосередньо присутність адресата мовлення, що дає можливість мовцеві змінювати своє мовлення залежно від реакції слухача; форма існування мови, протиставлена писемній мові»; «мова, втілена у звуках, сприймана на слух, одна з двох (писемна) форм реального існування мови як засобу комунікації»; «мовлення, якому характерне прагнення до самостійності, предикативності (дієслівності) відрізків мовлення, менших, ніж речення»; «мовлення, яке характеризується більш вільним відношенням до літературної норми» [7, с. 513].

Психологічні словники усне мовлення визначають таким чином: вербальне (словесне) спілкування за допомогою мовних засобів, що сприймаються на слух; зовнішнє мовлення, що вимовляється та сприймається на слух.

У педагогічних словниках усне мовлення розглядається як зовнішнє мовлення, що може бути *діалогічним* і *монологічним*. Діалогічне або розмовне взагалі буває не повністю розгорнутим, адже воно ситуативне, в ньому багато не промовляється, а мається на увазі завдяки контексту, зрозумілому тим, хто розмовляє.

Для мовця усне мовлення може бути як *підготованим* (доповідь, лекція), так і *непідготованим* (розмовне мовлення). Натомість для слухачів мовлення завжди непідготоване, спонтанне, тому мовець вимушений враховувати цей факт. Він свідомо чи не свідомо повинен будувати своє мовлення, розраховуючи на його успішне сприймання за тієї умови, що для слухача в будь-якому випадку воно буде непідготованим. Ця настанова значною мірою визначає лексико-синтаксичні параметри усного мовлення: невелика довжина речення, за можливості менше вживання віддієслівних слів, спеціальні типи конструкцій, повтори, звертання до співрозмовника і т. ін. Усна форма мовлення пригнічує ознаки

книжкового мовлення.

Основною і найважливішою ознакою розвитку усного українського літературного мовлення є розширення сфер його функціонування, його комунікативної ролі. Все це закономірно впливає на його стильове збагачення. Усне мовлення постійно поповнюється новою лексикою і фразеологією, у ньому виробляються стилістичні прийоми їх найефективнішого використання, урізноманітнюються синтаксичні конструкції, набуваючи жанрової специфіки, потрібної чіткості та стильової виразності.

Усне мовлення «у більшій своїй частині функціонує як розмовне мовлення в ситуації бесіди» і народжується з безпосереднього переживання. Воно має такі специфічні риси, як *інтонація*, *додаткові рухи*, *жести*, *міміка*. Інтонаційна виразність мовлення може підкреслити, посилити творчий задум автора або видозмінити, спотворити його [1, с. 198].

Усне мовлення поділяється на **діалогічне** та **монологічне**.

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників виступає як слухач і як мовець.

Діалог – це форма спілкування, яка переважає в повсякденному житті, професійній діяльності людини.

Діалогічне мовлення виконує певні комунікативні функції, такі як: повідомлення інформації; пропозиції, прийняття і неприйняття запропонованого; обмін судженнями (думками) враженнями; обґрунтування своєї точки зору. Кожна з цих функцій має свої специфічні мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу.

Зразки ведення діалогу діти одержують у спілкуванні з дорослими. А спілкування з ровесниками – це область розвитку істинної мовленнєвої самодіяльності, важливий показник сформованості комунікативних здібностей.

До діалогізування співрозмовників спонукають, на думку І. Луценко, різноманітні мотиви і комунікативні задачі :

- ✓ повідомити щось співрозмовнику;
- ✓ привернути увагу до певного об'єкта чи події;
- ✓ поділитися своїми враженнями;

- ✓ констатувати факти, що відносяться до співрозмовників;
- ✓ узгодити різні підходи до розв'язання конкретної справи;
- ✓ обмінятися із співрозмовником думками, переживаннями;
- ✓ виразити свої емоції [4, с. 15].

Монолог – це безпосередньо спрямований до співрозмовника чи аудиторії організований вид усного мовлення, який передбачає висловлювання однієї особи.

З погляду психології **монологічному мовленню властиві такі риси**, як: **односпрямованість** (воно не розраховане на відповідну реакцію у вигляді мовлення у голос); **зв'язність** (відрізняє монологічне мовлення від випадкового набору речень); **тематичність** (як співвіднесеність висловлювання з будь-якою досить загальною темою); **контекстуальність** (спонтанне монологічне висловлювання – розгорнута репліка (наприклад, мікромонолог у діалозі)); **відносно безперервний спосіб мовлення** (не обмежується однією фразою і триває протягом певного часу); **послідовність і логічність** (ці якості реалізуються в ідеї основної фрази шляхом уточнення думки, доповнення до неї) [6, с. 31].

Порушення усного мовлення у дітей із ЗНМ зумовлені несформованістю або розладом на ранніх етапах онтогенезу власне мовленнєвих, психологічних і нейрофізіологічних механізмів при первинно збереженому слухові й інтелекті.

Дослідницею Р. Левіною та співробітниками лабораторії логопедії була розроблена класифікація проявів ЗНМ: від повної відсутності мовних засобів спілкування до розгорнутих форм зв'язного мовлення з елементами фонетико-фонематичного та лексико-граматичного недорозвинення.

Виділяють чотири рівні загального мовленнєвого недорозвитку, що відображають типовий стан компонентів мовлення; кожен рівень характеризується певним співвідношенням первинного дефекту і вторинних проявів, що затримують формування мовленнєвих і не мовленнєвих компонентів взагалі. Перехід з одного рівня на інший визначається появою нових мовленнєвих можливостей, підвищенням мовленнєвої активності,

зміною мотиваційної основи мовлення та його наочно-смыслового змісту, мобілізацією компенсаторних функцій. Індивідуальний темп просування дитини визначається тяжкістю первинного дефекту та його формою [3, с. 32-35].

Перший рівень недорозвитку мовлення характеризується повною або майже повною відсутністю словесних засобів спілкування у віці, коли у дітей, що розвиваються нормально, мовлення в основному сформоване. Діти 5 років, а іноді й старші, мають дуже обмежений активний словник, що складається зі звуконаслідувань та звукових комплексів, що не зрозумілі оточуючим. Звукові комплекси часто супроводжуються відповідними жестами, що дає можливість зрозуміти дитину. (Наприклад: «бі» з жестом крутіння керма автомобіля – замість «машина їде»). За своїм звучанням лепітне мовлення складається як з подібних до слів елементів (наприклад, «тіта» – киця, «сиса» – лисиця), так і з зовсім несхожих на правильне слово звукосполучень (наприклад, «гадуд» – горщик, «кі» – горобчик, «бю» – верблюд, «капус» – борсук). Діти можуть користуватись окремими загальноповживаними словами, але, як правило, ці слова мають спотворену складову структуру та звукове оформлення.

Одним і тим самим за звучанням словом діти позначають різні предмети (наприклад: «мак» – це всі різновиди квітів, вазони з квітами, клумби; «зима» – це пора року, санчата, зимові розваги дітей зимовий одяг).

Назви дій замінюються назвами предметів (наприклад: грати м'ячем – «м'яч»; відкривати, закривати двері – «двері» (двері)); назви предметів можуть замінюватись назвами дій (наприклад: «диван» – «пати» (спати)).

Діти не користуються морфологічними елементами для вираження граматичних значень. Домінують «кореневі» слова, в яких відсутні флексії, майже повністю відсутнє розуміння значень граматичних змін слів за одністю, множиною, родовою приналежністю тощо [5, с. 3-11].

Діти з I-м рівнем ЗНМ практично не володіють фразою. Іноді спостерігається використання лепітних речень (наприк-

лад: тато туту (тато поїхав); Вова ода (Вова п'є воду. Вова хоче води)). Пасивний словник дітей значно ширший за активний. Саме цьому складається хибне враження, що діти все розуміють, але самі нічого не можуть сказати. Треба зазначити, що діти розуміють звернене до них мовлення лише в контексті ситуації. Вони не розуміють значень багатьох слів, значень граматичних змін слів. В імпресивному мовленні дітей суттєву роль відіграє лексичне значення слів, граматичні форми не враховуються.

Звукова сторона мовлення у дітей не сформована. Неможливо визначити точно стан звуковимовляння. Вимовляння окремих звуків часто не має постійної артикуляції. У дітей не сформована здібність до сприймання і відтворення складової структури слова. В активному мовленні переважають одно- та двоскладові утворення. Діти не можуть оволодіти звуковим аналізом слів. Саме по собі завдання з виділення звуків із слів незрозуміле дітям. Тому намагання навчити грамоті без відповідної мовленнєвої підготовки виявляються марними [5, с. 3-11].

Другий рівень загального недорозвитку мовлення характеризується більш високою мовленнєвою активністю дітей. У дітей з'являється фразове мовлення. Але воно дуже спотворене в фонетичному та граматичному відношенні. Діти можуть більш менш розгорнуто розповісти про знайомі події, про себе, сім'ю, відповідати на запитання, складати примітивну розповідь за малюнком.

На II-му рівні ЗНМ словниковий запас ще дуже відстає від вікової норми. У словнику переважають іменники, пізніше з'являються дієслова. Кількість прикметників вкрай обмежена, а загальна кількість слів становить до 1000-1200 слів. Діти не знають слів, що позначають найменування різних частин тіла (тулуб, лікоть, коліно, плече та ін.); назви тварин та їх дитинчат; назви різних професій; назви кольорів, форм, розмірів; замінюють слова іншими, близькими за значенням. (Наприклад: мама шиє шапку, замість плете; вода – замість фонтан); навички словотворення у дітей відсутні [5, с. 3-11].

Граматична сторона експресивного мовлення значно порушена. Спостерігаються грубі помилки в використанні

ряду граматичних конструкцій: неправильне використання відмінкових форм (їде машину); помилки у використанні іменників чоловічого та жіночого роду (ді тої – 2 столи); відсутність узгодження прикметників і числівників з іменниками (пат матина – 5 машин; синь ліве – синій олівець; синь відо – синє відро). Спроби дітей змінювати іменники та прикметники за родами, числами, відмінками, а дієслова за часом, в більшості виявляються невдалими. У дітей виникають труднощі в процесі використання прийменників: прийменники пропускаються (книга лизит той – книга лежить на столі; їхати гора – їхати з гори), замінюються (глиб ляте на девелі – гриб росте під деревом; розповідати на kota – розповідати про kota). Сполучники і частки використовуються в мовленні дуже рідко.

Фонетична сторона мовлення має характерні особливості. Порушене вимовлення приголосних: шиплячих, сонорів, свистячих, дзвінких та глухих, твердих та м'яких. Кількість порушених звуків сягає 16-20 і більше. Голосні звуки артикулюються нечітко. Страждає звуконаповнюваність слів, спостерігаються пропуски звуків при збігу приголосних (вок – вовк; бака – банка); додавання зайвих голосних (тарава, тирава – трава; дирова – дрова).

При відтворенні слів різної складової будови спостерігаються грубі порушення:

- ✓ *елізії* – скорочення кількості складів (бабан – барабан; паміда – піраміда; ліве – олівець);
- ✓ *персеверація* – перестановка складів (состафол – світлофор; ядиги – ягоди; кабажан – баклажан);
- ✓ *додавання складів* (шубака – шуба; телеля – теля);
- ✓ *контамінації* – об'єднання складових систем двох слів (ріжом – ріже ножем; капатом – копає лопатою; совіник – совок, віник);
- ✓ *антиципації* – уподібнення складів (лалабан – барабан; лелебус – тролейбус) [8].

Характер помилок складової будови зумовлений низьким рівнем фонематичних (сенсорних) та артикуляційних (моторних) можливостей дитини. Помилки, що проявляються в перестановці, додаванні, уподібненні складів свідчать

про несформованість фонематичного сприймання. Перевага помилок типу скорочення кількості складів, скорочення звуків при збігу приголосних вказує на порушення в артикуляторній сфері.

Третій рівень загального недорозвитку мовлення характеризується наявністю розгорнутого фразового мовлення зі значним лексико-граматичним і фонетико-фонематичним недорозвитком. Звукова сторона мовлення більш сформована, але ще спостерігаються такі типові помилки: недиференційована вимова свистячих, шиплячих звуків, африкатів і сонорів.

Характерним для дітей є порушення складової структури слова. Діти здатні повторити 3-4 складові слова, але в самостійному мовленні припускаються типових помилок: скорочують кількість складів; переставляють склади; уподібнюють склади; додають зайві звуки і склади; скорочують звуки при збігу приголосних в словах.

Фонематичний недорозвиток у дітей, що мають ЗНМ III-го рівня проявляється, в основному, в несформованості процесів диференціації звуків, що відрізняються тонкими акустико-артикуляційними ознаками, але іноді діти не розрізняють і більш контрастні звуки. Фонематичний недорозвиток затримує та утруднює оволодіння звуковим аналізом і синтезом.

Словник дітей в якісному та кількісному відношенні нижчий, ніж у однолітків із нормальним мовленнєвим розвитком. Аналіз словникового запасу дітей дозволяє виявити своєрідний характер лексичних помилок. Діти не можуть самостійно назвати слова, що є наявними в пасивному словнику (наприклад: циферблат, бінокль, шпаківня, барліг). Діти неправильно використовують слова в мовленнєвому контексті.

Спостерігаються різноманітні заміни слів у власному мовленні:

- ✓ неправильно називають предмети, що подібні за зовнішніми ознаками (майка – сорочка, фонтан – душ);
- ✓ замінюють назви предметів, що подібні за призначенням (миска – тарілка, графин – пляшка);
- ✓ замінюють назви предметів на інші, що ситуативно пов'язані з ними (марка – конверт, каток – лід);

- ✓ частину предмету замінюють його назвою (стовбур – дерево, шнурки – черевики, пелюстки – квітка);
- ✓ замінюють слова, що позначають родові поняття, словами, що позначають видові поняття і навпаки (береза – дерево, посуд – тарілки);
- ✓ замість одного слова використовують словосполучення або речення (душ – кран з дірочками, бінокль – щоб дивитись; шланг – воду лити);
- ✓ назви дій замінюють словами, близькими за ситуацією і зовнішніми ознаками (вишиває, плете – шиє; вирізує – рве; клеє – стукає);
- ✓ не розуміють, плутають, не можуть назвати деякі дії (підстрибувати, латати, зазирати та ін.) [10, с. 17-19].

Не знають назв багатьох кольорів (сірий, фіолетовий та ін.). Не розрізняють і не називають форму предметів (квадратний, трикутний, овальний та ін.). У словнику дуже мало узагальнюючих слів. У власному мовленні діти не використовують антоніми та синоніми. Багатозначні слова з переносним значенням часто не розуміють. Спостерігається порушення лексичної поєднуваності слів. Словниковий запас дітей поповнюється за рахунок збільшення кількості слів, що позначають назви конкретних предметів, явищ, якостей, властивостей, відношень, дій. Кількість слів, що мають абстрактне значення і відображають абстрактні відносини, поповнюється повільно і значно відстає від норми.

У дітей з III-м рівнем ЗНМ спостерігаються стійкі відхилення в засвоєнні і застосуванні граматичних засобів мовлення. Імпресивний аграматизм проявляється в недостатньому розумінні морфологічної структури слова. Зазначаються труднощі в розумінні складних логіко-граматичних конструкцій, що виражають причинно-наслідкові та часово-просторові відношення. В експресивному мовленні діти часто припускаються помилок в процесі граматичних змін слів і їх сполучень у реченні. Характерним є помилки при словозміні, узгодженні прикметників, числівників з іменниками в роді, відмінку, числі. Помилки при використанні простих і складних прийменників. Дітям притаманні стійкі помилки у словотворенні. Діти не

володіють морфологічним складом слова. Спостерігаються утруднення в утворенні іменників за допомогою суфіксів (козенята – козлючата; мисочка – мисочка; дверцята – дверочки); використання префіксальних дієслів (зашиває, пришиває – шиє; перебігає, переходить – іде); утворенні прикметників від іменників (глиняний посуд – глиновий, глиняний посуд; скляна ваза – склава ваза). Діти не завжди можуть підібрати однокореневі слова, часто не розуміють завдання [9, с. 34-40].

Багаторічне вивчення Т. Філічевою мовлення 6-7-річних дітей дозволило виокремити, ще одну категорію дітей із не різко вираженим недорозвитком мовлення, яка була визначена, як група осіб із IV-м рівнем мовленнєвого недорозвитку.

У дітей з IV-м рівнем недорозвитку мовлення виявляються незначні порушення всіх його компонентів. У таких дітей немає виражених порушень звуковимови, має місце лише недостатня диференціація звуків. Характерною своєрідністю є те, що, розуміючи значення слова, дитина не тримає в пам'яті його фонематичний образ і, як наслідок, спостерігається спотворення в різних варіантах: персеверації, перестановка звуків і складів, парафазії, опускання складів, додавання звуків і складів. М'ява артикуляція і нечітка дикція залишають враження загальної змазаності мовлення. Творення слів за допомогою суфіксів також викликає значні утруднення. Стійкими залишаються помилки при вживанні: іменників зі зменшено-пестливими суфіксами, іменників із суфіксами одиничності, іменників, що характеризують емоційно-вольовий і фізичний стан об'єктів, присвійних прикметників. Це дозволило виокремити дітей з більш легкою формою ЗНМ у самостійну групу – четвертий рівень мовленнєвого недорозвитку [2].

Отже, спираючись на дослідження Р. Левіної та Т. Філічевої ми подали характеристику I, II, III, IV-го рівнів ЗНМ у дітей дошкільного віку, з'ясували специфічні особливості кожного з рівнів мовленнєвого недорозвитку та їх компонентів зокрема.

Висновки. Подолання мовленнєвого недорозвитку у дітей – складна й копітка справа. Внаслідок мовленнєвих порушень,

пов'язаних з органічним ураженням, або недорозвитком певних відділів ЦНС, виникають недоліки вимови різного ступеня, а також труднощі сприймання звуків. Порушення взаємодії між слуховим і мовленнєворуховим аналізаторами призводить до недостатнього оволодіння звуковим складом слова, а це гальмує накопичення словникового запасу, формування граматичної будови мови, опанування письмом та читанням.

У логопедії умовно виділені чотири рівні ЗНМ, серед яких перші два характеризують більш глибокі ступені порушення мовлення, а на третьому і четвертому, більш високих рівнях, у дітей залишаються лише окремі прогалини у розвитку звукової сторони мовлення, словникового запасу та граматичної будови.

Надаючи логопедичну допомогу кожній дитині, логопед повинен враховувати наявні сформовані мовленнєві уміння, вплив супутніх неврологічних порушень на темп мовленнєвого розвитку, генетичні передумови, особливості психічної діяльності, особистісні особливості дитини та інші фактори.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьева Л. Моделирование змісту навчання професійно-педагогічного діалогу та його реалізація на початковому ступені навчання у мовному ВНЗ. – *Іноземні мови.* – 2000. – № 4. – С. 22 – 26.
2. Левина Р. Основы теории и практики логопедии / Р. Левина. – М., 1968.
3. Лопатина Л. Комплексный подход в диагностике и коррекции общего недоразвития речи у детей / Л. Лопаткина. – С. 32-35.
4. Луценко І. Готуємось до мовленнєвого спілкування з дошкільниками: Навч. посібник / І. Луценко. – К.: НПУ, 2001. – 96 с.
5. Ляпидевский С. О классификации речевых расстройств // *Расстройства речи у детей и подростков* / С. Ляпидевский, Б. Гриншпун. – М.: Просвещение, 1969. – С. 3-11.
6. Рахманов И. Обучение устной речи на иностранном языке / И. Рахманов. – М. 1980 – 120 с.
7. Розенталь Д. Словарь – справочник лингвистических терминов / Д. Розенталь, М. Теленкова. – М., 1986.
8. Синяк В. Логопедия: Учебн. Пособие / В. Синяк. – М.: Просвещение, 1985 – 87с.
9. Трофименко Л. Новый зміст корекційного навчання з розвитку мовлення дітей

середнього дошкільного віку із ЗНМ II-III ступенів / Л. Трофименко // *Дефектологія.* 2007. – №3. – С.34-40.

10. Туманова Т. О словообразовательной компетенции детей с общим недоразвитием речи / Т. О. Туманова // *Логопед в детском саду.* – 2006. – №5. – С.17-19.

УДК 376.1-056.264-053.4:37.025:371.382

Н. Ю. Яксон

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

І. В. Кравченко

викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

У даній статті висвітлено роль дидактичних ігор у навчанні, вихованні та логопедичній роботі з дошкільниками.

В данной статье освещается роль дидактических игр в обучении, воспитании и логопедической работе с дошкольниками.

The role of didactic play in learning upbringing and speech therapy with pre-school children is shown in the article.

Ключові слова: дидактичні ігри, логопедична робота, дошкільники, словесні ігри.

Ключевые слова: дидактические игры, логопедическая работа, дошкольники, словарные игры.

Key words: didactic play, speech therapy, pre-school children, speech games.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. На сьогодні в Україні спостерігається тенденція до зростання мовленнєвих вад у дітей. Мовлення з раннього віку відіграє важливу роль у формуванні всіх психічних функцій дитини. Воно є найточнішою, диференційованою функцією вищої нервової діяльності людини. Відсутність мовлення негативно впливає на загальний розвиток дитини. Провідним засобом стимуляції дітей до діяльності є гра. Американський психолог Гренвілл-Стенлі Холл вважав, що гра дитини за формою і змістом дублює історію від первісно-общинного ладу до сучасного суспільства.